

Araştırma Makalesi ♦ Research Article

Üniversitede Okuyan Z Kuşağının Değişen Aile Algısı ve Aile İçi İlişkilerde Yaşadığı Sorunlar

The Changing Family Perception of University Students Generation Z and The Problems Experienced in Domestic Relationships

Mehmet Zeki DUMAN*

ORCID: 0000-0002-9369-9337

MAKALE BİLGİSİ

Başvuru tarihi: 25 02 2021
Düzeltilme tarihi: 05 03 2021
Kabul tarihi: 06 04 2021
Yayımlanma tarihi: 15 04 2021

Anahtar Kelimeler:

Aile
Aile İçi İlişkiler
Değişen Aile Değerleri
Kuşak Çatışması
Z Kuşağı

ARTICLE INFO

Received: 25 02 2021
Received in revised form: 05 03 2021
Accepted: 06 04 2021
Published: 15 04 2021

Keywords:

Family
Family Relationship
Changing Family Values
Generation Conflict
Generation Z

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı, toplumun en küçük birimi olarak görülen ailenin günümüzde yaşamakta olduğu değişimi, özelde de aile üyeleri arasında kuşak farklılığından dolayı oluşan sorunları Z Kuşağı örneğinden hareketle ele almaktır. Aynı zamanda çalışmanın kapsamını da oluşturan tartışmaların en önemli boyutunu, genelde aile içi ilişkilerde gözlenen ve çoğu zaman kuşaklar arasında yaşanan anlaşmazlık ve iletişimsizlik, özelde de Z Kuşağının değişen aile algısı ve ebeveynleriyle yaşadığı sorunlar oluşturmaktadır. Söz konusu kuşağın hem aileye yönelik algısını hem de aile ilişkilerinde yaşadığı sorunları ortaya çıkarmak amacıyla Van Yüzüncü Yıl Üniversitesine bağlı 16 Fakültenin 16 öğrencisiyle yapılan görüşmeler çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Görüşme sonucunda elde edilen bulgular bilgisayar ortamına kaydedilmiş ve betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmada varılan en önemli sonuç, farklı koşullarda büyümüş olan kuşakların algı, tutum ve davranışlarının özellikle de aile değerlerine olan yaklaşımlarının farklılaştığı ve bu farklılaşmadan dolayı da genç kuşakların aile içinde ciddi sorunlar yaşadıkları yönünde olmuştur.

ABSTRACT

The main purpose of this research is to address the changes that the family, which is seen as the smallest unit of society, is experiencing today, and in particular the problems caused by generational differences among family members, using the example of Generation Z. At the same time, the most important dimension of this discussion, which constitutes the scope of the study, is the disagreement and lack of communication, which is observed in general in domestic relations and often between generations and in particular the changing family perception of Generation Z and their problems with their parents. Interviews with 16 students from 16 Faculties of Van Yüzüncü Yıl University constituted the sample of the study in order to reveal both the perception of the mentioned generation towards the family and the problems in family relations. The results of the interview were recorded on computer and analyzed using descriptive analysis. The most important conclusion reached in the study was that the perceptions, attitudes and behaviors of the generations who grew up in different conditions differed, especially in their approaches to family values, and because of this differentiation, the younger generations experienced serious problems within the family.

* Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, ✉zekiduman@yahoo.com

1 Giriş

Toplumsal formasyonun ve örgütlenmenin ilk biçimi olarak karşımıza çıkan ve başta üretim ve cinsellik üzere doğurganlık ve toplumsallaştırma işleviyle öne çıkan aile kurumu, günümüz dünyasında yapısal ve kurumsal açıdan ciddi bir değişim ve dönüşüme maruz kalmıştır. Yaşanan bu değişim ve dönüşüm özellikle geleneksel aile, evlilik, akrabalık ilişkileri, çocukların bakımı ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi aile hayatını doğrudan ilgilendiren tüm alanları etkilemiştir. Hiç şüphesiz değişimin kaçınılmaz gerçeği karşısında her kurum gibi aile de boyun eğmek zorunda kalmış, ancak diğer kurumlardan farklı olarak ailede meydana gelen her bir değişim, sadece çiftlerin özel yaşamıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda aile kurumunun dış dünyanın farklı değişim ve dönüşüm pratiklerinden etkilenmiş ve direnç gösterme noktasında zayıf kaldığı yönleri olmuştur.

Günümüzde geniş aile sistemlerinin ve akrabalık ilişkilerinin dönüşümünü sağlayan bir dizi faktörden, özellikle de içinde yaşamakta olduğumuz küresel çağda yaşanan sosyal değişimlerin bir bütün olarak aileyi yapıbozumuna uğrattığından ve aile kurumunu ayakta tutan evlilik, cinsellik ve ahlaki değerlerin, ilişkilerin ve normların her geçen gün daha fazla anlam ve değer kaybına maruz kaldığından söz edilebilir. Aynı şekilde birçok sosyal bilimcinin (Giddens, 2000a, 157-174; Gittins, 2011:189-195; Bauman, 2014a) dikkatle üzerinde durduğu ve toplumun geleceği açısından endişe verici bulduğu birçok hususun, günlük yaşamımızın olağan fragmanları haline gelmeye başladığından da söz edilebilir. Maalesef aile yaşamının karanlık yüzünü oluşturan bu fragmanlar, kitle iletişim araçlarıyla her geçen gün daha çok gündeme gelmekte, ailede kadına yönelik şiddet ve çocuk istismarı başta olmak üzere erkek egemen kültürden kaynaklanan duygusal ve ekonomik baskılar artmaktadır.

Sosyalist çevreler, patriarkal ideolojinin kuşattığı bugünün toplumunda aile kurumunun içine düştüğü bu durumu kaygı verici bularak hem ailenin çökmeye başladığını ve ailevi değerlerin yozlaştığını iddia etmiş hem de bu yaşanan değişimi sanayileşmenin bir sonucu olarak görüp geleneksel sosyal düzeni ayakta tutan ailenin yeniden inşa edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Kimi çevreler ise bu değişimi ailenin krizi olarak görmek yerine ailenin kendisini yeniden üretmesi olarak değerlendirmişlerdir. Bunlara göre ailenin çökmekte olduğu tezi hem abartılıdır hem de gerçeklerden uzaktır. Aslında olan şey, ailenin çökmesi değil, eril kültürün şekillendirdiği geleneksel ailenin kendisini daha bireyci ve özgürlükçü temelde yeniden üretmesidir. Bu düşünceye göre aileye alternatif modellerin ortaya çıkması, çok sayıda yaşam biçiminin ortaya çıkmasına ve kadın erkek ilişkilerinin demokratikleşmesine yol açmıştır (Gillies, 2003: 2).

Liberallerin başında gelen Barry, (2012:234-238), Wollstonecraft, (2018) ve Goddy, (2004;177-193), ailede meydana gelen bu değişimi, yani cinselliğin özgürleşmesini, boşanmaların artmasını, cinsiyet rollerinin değişmesini, özellikle de kadın erkek eşitliğinin oluşmasını ve kadının geleneksel kimliğinden sıyrılarak kamusal yaşama dahil olmasını, aile kurumunun çöküşüne değil, olsa olsa ailenin kendisini günün koşullarına ve zamanın ruhuna uyarlamasına yormuşlardır. Bu tartışmalar bize günümüzde ailenin bütün zamanların temel bir kurumu olarak geçmişten bugüne sahiplendiği ve başarılı bir biçimde yerine getirdiği birçok toplumsal işlevini artık yerine getiremediğini ve aşağıda daha ayrıntılı bir biçimde üzerinde duracağımız gibi kuşak çatışması sorunuyla da ciddi bir biçimde yıprandığını göstermektedir.

2 Ailenin Yapısal ve Kurumsal Dönüşümü

Günümüzde genelde Batı dünyasında miadı dolduğu düşünülen aile kurumuna hala geleneksel toplumun bir alışkanlığı gözüyle bakılmakta, evliliğin aslında maddi yük ve sorumluluk getirdiği ve özgürlükleri kısıtladığı düşünülmektedir. Bundan dolayı olsa gerektir, yapılan evliliklerin önemli bir kısmı, çok geçmeden boşanmayla sonuçlanmakta ve boşanmalar da ailenin yapısını ve sürekliliğini tehdit ettiği için toplumda aile kurumunun geleceğine ilişkin kaygıları artırmaktadır. Bu kaygılar önemli olmakla beraber hayata ilişkin uzun vadeli planların yerini günlük/anlık planların almaya başladığı modern sonrası toplumlar, ailenin bu haliyle, yani geleneksel yapısı ve işleyişiyle varlığını devam ettirmesi de pek mümkün görünmemektedir.

Çünkü günümüz dünyasında 'ölüm bizi ayırana kadar' sürmesi beklenen evliliklere artık pek rastlanmıyor, eşler birbirine uzun süre eşlik etmeyi ummuyorlar (Bauman, 2005: 35). Evlilik sözleşmelerinin süresi gittikçe azalıyor, aile ve çocuk mahkemelerinin sayısı artıyor. Aile, artık çiftlere, sağlıkta, hastalıkta, varlıkta, yoklukta bir arada olmayı, hayatın zorluklarına karşı mücadele etmeyi, komşuluk ilişkilerini geliştirmeyi, akrabalar arasında güçlü bağlar örmeyi, geleceğe sağlam, güvenilir adımlarla yürümeyi ve nesiller arasında köprü olmayı taahhüt eden ama daha da önemlisi kültürü ve geleneği sahiplenilen ve onu yeniden üreten bir kurum olmaktan çıkmış durumdadır. Oysa bir zamanlar bazı kesimlerin üzerinde titredığı ve kutsal bir kurum addettiği aile, kolektif bütünlerin oluşturduğu geleneksel düzenin hem kurucusu hem de koruyucusu olarak çok önemli bir rol üstlenmişti.

Onun için Bales ve Persons, (2007), Giddens (2000b:69) ve Cheal (2002) gibi bazı sosyologlar, aileyi, gelenek ile modernlik arasındaki mücadelenin geçtiği bir zemin olarak görmüşlerdir. Buna göre eril egemen sistemin temel değer ve ilişkilerini bugüne taşıyan aile, gelişen sanayi toplumunun sosyal ve ekonomik yapısına uygun bir çekirdek aile tipini oluşturmak suretiyle modern yaşamın temel bir birimi olmaya devam etmiştir. Ancak modernlikten postmodernliğe doğru geçişle beraber ailenin üretim ve tüketim başta olmak üzere eğitim ve barınma gibi toplumsal işlevlerinin önemli bir kısmını yitirdiği ama daha da önemlisi kurumsal meşruiyetini sağlayan cinselliğin özerkleşmesi ve erkek kadın ilişkilerinin demokratikleşmesiyle de ciddi bir değer kaybına uğradığı görülmüştür (Allan, 2019).

Buna ek olarak bugüne kadar evlilikle birlikte anılan cinselliğin üremeden ayrılarak aile kurumunun uhdesinden çıkması hem kadının kendi bedeniyle olan ilişkisinin ve toplumsal rolünün hem de erkek egemen aile biçiminin ve mahremiyet algısının değişmesine yol açmıştır. Oysa geçmişte "cinsellik ve üreme birbirlerini yapılandırdı. Üreme iyice toplumsallaşmadan önce biyolojik bir fenomen olarak toplumsal faaliyete dışlandı; akrabalığı düzenliyordu, onun tarafından düzenleniyordu ve bireyin hayatını nesillerin devamına bağlıyordu" (Giddens, 2014: 196). Böylece üreme işlevinden kurtulan cinsel birliktelik, Bauman'ın deyimiyle (2014a: 50) "doğanın devamlılığa açılan kapısı, cemaat inşa etmekte kullanılan bir araç ve yalnızlıktan çıkmanın bir yolu olmaktan çok, yalnız duyum-toplayıcının hayatının bölündüğü, birbirini takip eden epizotlar içinde diğer duyumlarla birlikte anında tüketilecek haz verici ama kısa bir duyumdan ibaret" olmaya başlamıştır.

Cinsellik-üreme ilişkisinin kesilip atılmasını, din ve gelenek gibi diğer anlam kaynaklarının değer yitimini de eklediğimizde ve kadınların ev ortamından (özel alandan) çıkarak iş gücü piyasasına katılmasını (kamusal alana girmesi), üretim ilişkilerine dâhil olup para kazanmasını da hesaba kattığımızda ailenin gerçekten nasıl köklü bir değişime maruz kaldığını anlamamız daha kolay olacaktır. Özellikle de aileyi ekonomik bir birim olmaktan çıkartan ve kadını da çocuk doğurmaktan ve ev işlerini yapmaktan vazgeçirten kapitalist sistem, üç kuşağın bir arada yaşadığı geniş aileleri dağıtarak baba ve dede otoritesini sarsmış (Yörükoğlu, 2007: 46) sanayi toplumunun ihtiyaç duyduğu özelliklere göre yeni bir aile tipini zorunlu kılmış ama bunun yanında tüketiciliği ve bireyselliği özendirmek suretiyle toplumun organik yapısını oluşturan aile gibi kolektif bütünlerin çözülmesine de neden olmuştur.

Daha açık bir ifadeyle söylemek gerekirse kapitalizm, aileyi üretimden çok tüketim toplumunun önemli bir bileşeni olarak algılamış/görmüştür. Kapitalist sistem her ne kadar aile bütünlüğünün önemini vurgulayarak kadın erkek eşitliğinden, kadının çalışmasından ve aile bütçesine katkı sunması gerektiğinden söz etmiş olsa da aslında kapitalizmin burada yapmak istediği şey, aileyi bir bütün olarak tüketim sürecinin önemli bir parçası haline getirmektir. Örneğin kapitalizm, bir insanın temel taleplerinin -ev, iş, araba vb.- çoğunu sıcak bir yuva düşüncesi veya mutlu bir aile tablosu üzerinden kurgulayarak arzu ve tutkularını kışkırtmak suretiyle onu tüketim toplumunun sadık bir üyesi haline getirebilmekte, ama aynı zamanda da cinsel özgürlük adı altında evlilik dışı ilişkileri, boşanmaları, farklı cinsel kimlikleri ve tercihleri de özendirilmektedir.

Her boşanmanın aslında yeni bir ev, yeni mobilyalar, yeni beyaz eşya satın almak, sigortaya, avukata, psikologa ve antidepresan ilaçlara para yatırmak, yani daha fazla tüketim demek olduğunu düşündüğümüzde ailenin bir yandan korunması öte yandan da parçalanması fikrinin kapitalist sistem açısından ne kadar önemli ve arzulan bir şey olduğunu görebiliyoruz. Nitekim bugün kapitalist toplumlarda evliliklerin üçte ikisinin boşanmayla sonuçlanması ve tüm doğumların üçte birinden fazlasının da evlilik dışında gerçekleşiyor olması tesadüf olmasa gerektir (Giddens, 2000b: 72). Bunun yanında tek başına yaşayan insanları, evlilik dışı birliktelikleri ve tek ebeveynli aileleri de işin içine kattığımızda aslında aile kurumunun neden modern kapitalist sistemle beraber köklü bir değişim ve dönüşüme uğradığını ve dolayısıyla neden çözülmeye başladığını daha iyi anlamış olacağız.

Çünkü tarıma dayalı uygarlıklar da dâhil olmak üzere tüm modern öncesi kültürlerde karşımıza çıkan ve moderniteyle beraber yapısal ve kurumsal değişime uğrayan *gelenek, din, yerellik ve akrabalık* ilişkileri sadece geleneksel toplumların ontolojik temellerini değil, aynı zamanda o toplumların gündelik yaşam sosyolojilerini de etkilemiş ve belirlemiştir (Giddens, 2014:101-109). Modernliğe doğru evrilen toplumlarda gözlenen bu değişim, en çok aileyi etkilemiş ve aile, bu durumdan dolayı sonradan telafisi mümkün olmayan sonuçlarla karşılaşmıştır. Yaşanan demografik ve mekânsal değişimin aile kurumu üzerindeki travmatik sonuçlarını anlamak için sanayileşme ile beraber yaşanan kitlesel göçe değinmek gerekir. Zira bütün yüzyıllar içinde en büyük değişiklikler, demografik alanda yaşanan değişikliklerdir.

Bilindiği gibi sanayileşmeyle beraber kentlerde oluşan işgücü ihtiyacı, kırsal kesimin kitleler halinde durmaksızın büyüyen sanayi sektörüne girmesiyle özellikle de yoğun bir kadın işgücünün kullanılmaya başlanmasıyla karşılaşmıştır (Sayın, 1988:17). Bu durum hem kentlerin büyümesine hem de kırsal nüfusun azalmasına neden olmuştur. Nitekim 19. yüzyılın başında 50 bin nüfusu olan şehirler aynı yüzyılın sonunda 400-500 bini bulmuştur (Freyer, 2014: 47). Bunun en somut örneği, 14. yüzyılda nüfusu, ancak 30 bini bulan Londra'nın 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde 900 bini (Giddens, 1997: 15), İngiltere'nin de 37 milyonu bulmasıdır (Gittins, 2011: 37). Aslında yaşanan göçler, sadece mekânsal ve demografik bir dönüşüme sebebiyet vermemiş, aynı zamanda geleneksel toplumun sosyal düzenini ve bu düzeni ayakta tutan kurumları ve ilişkileri de değiştirmiştir.

Demografik alanda yaşanan bu değişim ve dönüşüm en çok aile kurumunu etkilemiştir. Zira kırsal yerleşim birimlerinde aile, yüzyıllarca hem ekonomik hem sosyal hem de kültürel bir birim olma özelliğini muhafaza etmiştir. Geniş aile tipinin söz konusu olduğu bu toplumlarda kadın erkek ilişkileri eril kültürün egemenliğinde ve toplumsal cinsiyete göre belirlenmiştir. Buna göre çocuk yetiştirmek ve aile üyelerinin günlük ihtiyaçlarını karşılamak kadının temel vazifesi olarak görülmüştür. Kırsal yerleşim birimlerinde ailenin hem içeriden hem de dışarıdan gelebilecek olumsuz etkilere karşı güçlü bir biçimde korunmuş olduğunun en somut örneği, en başta görücü usulüyle yapılan ve bir statü değişikliği olarak görülen evliliklerin bir ömür boyu sürmüş/sürdürülmüş olmasıdır. Bunun yanında evli çiftlerin diğer aile üleriyle birlikte aynı evi paylaşmaları, evlilikle ilgili yaşanabilecek olası sorunların aile dışına taşınmadan aile içinde çözülmesini sağlamıştır. Dolayısıyla geniş ailede başta büyük anne ve baba olmak üzere hala, teyze ve amca çocuklarının bir arada yaşaması, evlilik müessesinin ve aile birliğinin korunmasını sağladığı gibi evli çiftlerin boşanmasını da güçleştirmiştir. Buna ek olarak kırsal yerleşim birimlerinde komşuluk, akrabalık, mahalle ve cemaat ilişkileri de aile bütünlüğünü korumada etkili olmuştur.

Oysa sanayi devrimiyle evlik yaşının düşmesi, kentlere göç eden ailelerin sanayinin emek ordusunu büyüterek ücretli iş gücüne bağımlı yaşamaya başlaması, özellikle de kadın ve çocukların bol ve ucuz emek olarak sanayide kullanılması kapitalizmin dur durak bilmeyen gelişimini perçinlemiştir (Gittins, 2011:50). Görece sosyal kontrol mekanizmalarının daha esnek, bireysel özgürlük alanlarının daha geniş, aile ve toplum baskısının daha az olduğu kent yaşamında aileler, bireyler geleneksel değer yargılarından ve dinin etkisinden de uzaklaşmışlardır. Buna ek olarak ailenin tüketici bir birime dönüşmesi, evlilik dışı ilişkilerin yaygınlaşması, çocuk sayısının azalması, doğurganlığın kontrol altına alınması gibi aileyi doğrudan ilgilendiren bir dizi gelişme, evlilik müessesesinin

kutsiyetine gölge düşürmekle kalmamış, aynı zamanda boşanma oranlarının hızlı bir biçimde artmasına da yol açmıştır. Dolayısıyla alenin mahalle ve akrabalık ilişkileri tarafından sıkı denetlendiği kırsal toplumların aksine modern kent yaşamında aile, dışsal saldırılara açık ve savunmasız kalmıştır. Bu durum doğal olarak kent ailesini daha kırılğan bir hale getirmiştir.

Modern öncesi toplumlarda gelenek de aile kurumunun işleyişi ve devamlılığı konusunda çok önemli bir rol oynamıştır. Çünkü gelenek, toplumun sosyal düzenini, adet ve göreneklerini, yaşam biçimini ve kültürünü beslemiştir. Sadece muhafazakâr doktrinin ontolojik önceliklerinden birisi olduğu için değil, müesses nizamı/toplumsal *nomos*'u muhafaza ettiği için de gelenek çok önemli bir referans kaynağı olmuştur. Bu referans kaynağı, toplumsal ilişkileri, kurumları, değerleri ve yapıları hem düzenlemek hem de günlük yaşamın akışı içinde onları yeniden üretmek suretiyle bireylerde toplum dediğimiz kolektif bilincin oluşmasını sağlamıştır. Bu anlamda toplumların belli geleneklerinden söz etmek mümkündür ki, aslında kültür dediğimiz şey de tam da bu geleneklerin bir karşılığı/ürünü ve sonucudur. Dolayısıyla rutinin ve ritüellerin alanı olarak geleneğin pre-modern toplumun aile yaşamında çok önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Bu toplumlarda kutsal addedilen aile, her şeyden önce geleneksel bir kurum telakki edilmiş, evlilikler, geleneksel kural ve ritüellere göre yapılmıştır. Aile kurulurken hangi yol ve yöntemlerin izlenmesi gerektiğinden, evli çiftlerin gerek birbirleriyle gerekse aile üyeleriyle nasıl konuşmaları, davranmaları gerektiğine varıncaya kadar bir dizi konuda geleneğin hâkim gücü belirleyici ve yönlendirici olmuştur. Dolayısıyla modern öncesi toplumlarda ailenin tümüyle geleneğin kaskacında olduğu söylenebilir. Zira bu toplumlarda geniş aile tipi söz konusu olduğu için, gelenek, günlük yaşamın akışı içinde aile ve akrabalık ilişkileriyle yeniden üretilmiş, zamanla kalıplaşan bu ilişkiler yeni kuşaklara aktarılacak suretiyle bugüne kadar varlığını devam ettirmiştir. Aileyi hem içeriden hem de dışarıdan adeta koruyucu bir zırhla kuşatan gelenekler, evliliklerin dağılmasını, parçalanmasını önleyerek geleneksel geniş aile biçiminin kurumsallaştırmasını sağlamıştır.

Modernite ise geleneği içselleştirmekte ve onu bir referans kaynağı olarak görmekte zorlanmıştır. Aydınlar, geleneği hazmedemedikleri gibi eleştirilerini genellikle akıl dışı, dogmatik ve cehalet olarak tanımadıkları geleneğe yöneltmişlerdir. Onlara göre tümüyle irrasyonel ve önyargılardan oluşan gelenek(ler) bir toplumun geri kalmasının temel nedenidir (Bauman, 2014b:112-113). Yazılan eserlerde devrimci değişimi engellediği, dinselliği beslediği ve mevcut egemen düzene meşruiyet kazandırdığı için geleneklerle mücadele edilmesi istenmiştir. Dolayısıyla modern zamanların felsefi düşünce sistemlerinin hedefinde geleneğin otoritesinin kırılması ve geleneksel kurumların yok edilmesi düşüncesi olduğu söylenebilir. Nitekim Fransız Devrimi bu düşüncenin somut bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Devrim monarşiyi geleneğin temsilcisi yani *ancien regime* olarak gördüğü için devirmeye çalışmış ve başarılı da olmuştur.

Modern kentsel yaşamın ayırıcı özelliklerinden birisi de kamusal yaşamda gelenekle beraber dinin de etkisinin azalmış olmasıdır. Dinin kurumsal gücünün zayıflamaya ve modernleşmeyle beraber sekülerleşmenin artmaya başlamasının doğal bir sonucu da din kaynaklı inançların özel alanla sınırlanması ve günlük yaşamın akışı içinde görünür olmaktan çıkmaya başlamasıdır. Modern toplumların aksine geleneksel toplumlarda din, iki temel fonksiyonuyla -kurumsal düzenlemelere meşruiyet sağlaması ve aileye kutsiyet atfetmesiyle- öne çıkmış, sosyal düzen her şeyden önce dinin bu iki özelliğiyle tahkim edilmiştir. Din aynı zamanda ailenin de içinde olduğu toplumsal kurumları yücelterek yasalaştırma görevini de ifa etmiştir. Diğer bir deyişle din ve mezhepler, toplumda var olan yapıları ontolojik ve kozmolojik bir çerçeve içine yerleştirmek ve tanımlamak suretiyle onlara nihai ve tartışmasız bir statü vermiş, ailenin kurulmasını özendirip boşanmaları ya Katolisizm de olduğu gibi tümüyle yasaklamış ya da mekruh olarak (dinen caiz olmayan) görmüştür.

Dolayısıyla günlük yaşamın dinin kutsal şemsiyesi altında geçtiği/aktığı muhafazakâr ve gelenekçi toplumlarda evlilik müessesesi ve aile, başta din olmak üzere bir dizi sosyal kontrol mekanizması tarafından denetlenmiş veya gözetilmiştir. Aynı şekilde bu toplumlarda ailenin dağılmasına ve parçalanmasına yol açan boşanmalara veya evlilik dışı ilişkilere de sıcak bakılmamıştır. Oysa dinin

kurumsal gücünün gerilediği veya azaldığı modern toplumlarda ailenin başlatılması kadar bitirilmesi, kurulması kadar yıkılması da kolay olmuştur (Bauman, 2014a: 50). Ayrıca dinin siyasal düzenin asli unsuru olmaktan çıkması, ailenin meşruiyetini din dışı kurumlardan alması, dini inançların bireysel temelde ve özel bir inanca dönüşmesi, modern döneme kadar kutsal bir kurum addedilen ailenin, bu ayırıcı özelliklerini yitirmesine ve deyim yerindeyse profan (seküler) bir kuruma dönüşmesine yol açmıştır. Böylece çiftlerin dinin ve toplumun baskısı olmadan özgür bir biçimde evlenerek aile kurmaları mümkün olabilmektedir.

Dinin etkisi dışında toplumsal ilişki demetini hem zamansal hem de uzamsal olarak sürdüren en önemli yapılardan birisi de akrabalık sistemidir. Daha çok modern öncesi kültürlerde karşımıza çıkan bu sistemin temel ayırıcı özelliği farklı bireyleri bir araya getirerek onlara kolektif bir kimlik vermesidir. Yerelliğe ve kırsallığa ait mekanik dayanışma biçimini içeren bu sistem İbn-i Haldun'un (2018) deyişiyle üyelerine asabiyet ruhunu telkin eden, onları bir arada tutarak güçlendiren ve biz bilincini inşa eden çok önemli bir ilişki ağı/bağıdır. Akrabalık sistemi, sadece kan bağıyla kurulan biyolojik bir ilişki biçimi de değildir, duygusal olduğu kadar simgesel olarak da birbirlerinin hayatlarını yaşayan ve birbirlerinin ölümüyle ölen insanların oluşturduğu bir var oluş biçimidir (Sahlins, 2015). Dolayısıyla akrabalık ilişkileri özellikle de geleneksel geniş ailede hem kurucu hem de koruyucu bir rol üstlenmiştir.

Geleneksel toplumun günlük yaşam sosyolojisini de dikkate aldığımızda geniş aile tipinde genellikle evliliklerin akrabalık ilişkisine dayalı olarak yapılmış olması anlaşılır bir durumdur. Zira bu durumun hem birey hem de toplum açısından birçok farklı nedenleri bulunmaktadır. Ancak burada bizi esas ilgilendiren husus, gerekçelerinden ziyade bu evliliklerin genelde aile yaşamı üzerindeki etkisini vurgulamaktır. Halen günümüzde de çoğunlukla görücü usulüyle ve birinci dereceden akrabalar arasında yapılan evlilikler, çevre tarafından çok sıkı bir biçimde gözetlendiği veya denetlendiği için bu evliliklerin boşanmayla sonuçlanmaları pek mümkün olmamıştır. Bu anlamda akraba evliliklerinin deyim yerindeyse sıkı bir markaja/ablukaya alınmak suretiyle özel bir biçimde koru (n)maya alındığını, evli çiftler arasında yaşanabilecek olası sorunların başta aile büyükleri olmak üzere akrabalar tarafından çözülmeye çalışıldığını ve dolayısıyla ailenin dağılmaması için özel bir gayret gösterildiğini söylemek mümkündür.

Geleneksel toplumlarda aile kurumu üzerinde akrabalık ilişkileri yanında mahalle baskısının da çok fazla etkili olduğu söylenebilir. Zira halk arasında "sonra mahalleli ne der" sözüyle özetleyebileceğimiz bu baskı mekanizması, evli çiftlerin özel yaşamını daraltmıştır. Yerel iktidar odaklarının özellikle de mahallenin bu özel ilişkiyi denetlemeye çalışmasının esas nedeni, aile kurumunun toplumun temeli ve aile mahremiyetinin de önemli olduğunu düşünmeleridir. Böylece yapılan evliliklerin sadece yakın akrabalar tarafından değil aynı zamanda komşular ve mahalle sakinleri tarafından da gözetlendiği söylenebilir. Oysa bu tür sıkı ilişki ağlarının olmadığı yerleşim yerlerinde, metropollerde, sitelerde ve banliyölerde evlilikler daha özgür ve bireysel temelde yapıldığı dolayısıyla evli çiftler özel ve kamusal yaşamlarında herhangi bir baskıya maruz kalmadıkları için yaşadıkları en ufak bir sorun karşısında soluğu mahkemede almaları anlaşılır bir durumdur.

3 Kuşak Çatışması ve Z Kuşağının Ayırıcı Özelliği

Günümüz dünyasında aile kurumunun yaşamakta olduğu değişim ve dönüşümün en çok aile üyeleri arasında var olan kuşak farklılığından kaynaklanan sorunlarda ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle son yıllarda aile üzerine yapılan ampirik araştırmalarda aile üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin kırılan olmaya başladığı, aynı ev ortamında iletişimin azaldığı, ebeveynlerle çocuklar arasında duygu, düşünce, tutum ve davranışlarda farklılaşmalar yaşandığı ve bu farklılıkların aile ortamında kimi zaman çatışmalara neden olduğu gözlenmiştir. Aynı araştırmalar "kuşak çatışması" adı verilen bu durumun gelecekte aileler açısından çok ciddi sorunlara yol açacağını, aynı evde yaşamalarına karşın birbiriyle konuşamayan, konuşmak istemeyen, anlaşamayan ve paylaşımları sadece aynı ortamı tenneffüs etmekle sınırlı olan yeni bir aile ilişkisinin yaşanacağını ortaya koymaktadır.

Kuşak çatışması sadece günümüz toplumlarına özgü bir sorun değildir. Ancak bu sorun, tarihin hiçbir döneminde günümüzde olduğu kadar öne çıkmamış ve aile hayatını da bu denli etkilememiştir. Aile ilişkilerinde karşımıza çıkan kuşak çatışması kaynaklı sorunların toplumlarda bu kadar yaygın olmasının temel nedeni, dünyamızın son yüz elli yıl içinde kaydettiği değişimin bütün bir tarih boyunca gösterdiği değişimden daha fazla olmasıdır. Özellikle 20. yüzyılda toplumsal, ekonomik ve kültürel alanda yaşanan bilimsel ve teknolojik devrimler, en fazla geleneksel yapısı ve muhafazakâr kimliğiyle öne çıkan aile kurumunu etkilemiş, toplumsal dünyada yaşanan her bir değişim, aile üyeleri arasında duygu, düşünce, değer ve tutum noktasında farklılaşmaya ve bu farklılaşmalar da aile üyeleri arasında anlaşmazlıklara neden olmuştur.

Ailenin bir sorunu olarak kuşak çatışmasını ele alan ilk örnek çalışmalar yüzyılımızın başında Amerika'da ortaya çıkmış ve alandaki yazın, kuşakları kendi arasında farklı dönemlere ayırmak suretiyle kategorileştirmeye çalışmıştır. Bu kategorik ayrımların başında; Bebek Patlaması Kuşağı (1945-1964), X Kuşağı (1965-1979), Y Kuşağı (1980-1999) ve Z Kuşağı (2000 ve sonrası) gelmektedir. Yazında kuşakları birbirinden ayırmak için belirli zaman aralıklarında meydana gelmiş ve küresel sonuçlar doğurmuş olan bazı önemli sosyal, ekonomik ve siyasal olaylar baz alınmıştır. Kuşakları genellikle aynı dönemin olaylarına tanıklık etmiş olanların veya ortak yaşam deneyimi paylaşanların oluşturdukları insan topluluğu (Gürbüz, 2015:40) veya zaman içerisinde ortak bir habitus, heksis ve kültürü geliştiren insanların ortaya koyduğu kolektif davranışlar bütünü (Turner, 2014:388) olarak tanımlamak mümkündür.

Modern sosyolojide kuşak kavramını kolektif hafızanın örgütlenmesi anlamında kullanan ilk isim Karl Mannheim'dir (1922). Ona göre kuşaklar, aynı tarihlerde dünyaya gelmiş olanların özellikle de gelişim yıllarında sosyal ve tarihi nitelikteki olayları yaşayan ve o olayları paylaşan grupların oluşturduğu insan topluluklarıdır. Diğer bir deyişle aynı kültürü ve zaman dilimini paylaşan grupların benzer davranış ve tepkiler ortaya koymalarıdır. Kuşakları diğer toplumsal gruplardan ayıran özellik, onların aynı zaman diliminde dünyaya gelmeleri ve çok önemli tarihsel olaylara tanıklık etmeleridir (İnce, 2018:106). Bundan dolayı olsa gerektir aynı kuşağa mensup olanlar, yaşanan olay ve olgular karşısında benzer tutum ve davranışlar sergilemekte, farklı zaman diliminde doğanlar da aynı şekilde farklı değer ve inançlara sahip olmaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu da büyüdükleri dönemde kötü olayların etkisinde kalan insanların bu etkileri bir ömür boyu hissetmeleridir.

Örneğin "savaş ve toplumsal açıdan bunalımlı dönemlerde yetişen bireylerin ekonomik belirlenimcilik, rasyonalizm, materyalizm ve otoriteye saygılı olma gibi modern yaşama dair değerleri öğrendikleri; sosyo-ekonomik istikrarın bulunduğu dönemlerde büyüyen kuşakların ise eşitlikçilik, farklılara tolerans ve öz-paylaşım gibi post-modern değerleri öğrendikleri ileri sürülmektedir" (Egri & Ralston, 2004, akt. Gürbüz, 2015: 41). Dolayısıyla kuşaklar, içinde doğup büyüdükleri koşulların ürünüdürler. Çünkü benzer yaş aralığında olanlar benzer sorunlar içinde büyümüşlerdir. Bu açıdan bakıldığında 2000 yılından sonra doğan yani bugün itibarıyla 20 yaşında olan Z Kuşağının da aslında sosyal ağların ve internetin günlük yaşamın her anına ve alanına sirayet ettiği bir dünyanın tanıklığını yaptıkları söylenebilir. Küresel iletişimin sınırları ortadan kaldırması, iletişim araçlarının yaygınlaşması ve bu iletişim araçlarının özellikle de yeni nesil tarafından kullanılması, hem Z kuşağının toplumlar arasında var olan kültürel ve dinsel farklılıklara hoşgörüyü yaklaşımına (Sarioğlu-Özgen, 2018: 1068) hem de aile içinde başta ebeveynler olmak üzere ailenin diğer yaşlı üyeleriyle tutum ve değerler noktasında ayrışmasına neden olmuştur.

Z kuşağının ayırıcı özelliği kendisini modern ailenin sahip olduğu davranış kodlarından, duygu ve düşünce dünyasından ayırması ve özellikle de toplumumuzdaki geleneksel ataerkil aile yapısının içerdiği anlam kalıplarından, egemen aile anlayışından ve aile içindeki rollerin dağılımından ayrılan Y Kuşağıyla benzerlik göstermesidir (Paker Tükel, 2018: 23-40). Yukarıda da belirtildiği gibi her kuşak, içinde yaşadığı dönemin koşullarından etkilenir ve bu etkileri de bir ömür boyu üzerinde taşır. Kuşakların tutum ve değerler noktasında birbirinden keskin hatlarla ayrılmış olmasının temel nedeni de söz konusu her kuşağın yetişme ortamının ve deneyimlerinin birbirinden farklı olmasıdır. Bu

gerçekten hareketle internetin, bilişim teknolojilerinin ve sosyal medyanın günlük yaşamın her yanını kuşattığı, etkisi altında aldığı bir dönemde dünyaya gelmiş olan Z Kuşağı da (Deniz & Tutgun Ünal, 2019: 1025-1057) içinde doğduğu dünyanın ruhuna uygun bir kimlik ve kişilik edinmiştir.

Günlük yaşamlarında zamanın büyük bir bölümünü internete girmekle geçiren bu kuşağın temel referans kaynağı, din, aile ve akrabalık ilişkileri olmaktan çıkmış yerine popüler kültürü üreten/yayan akıllı telefonlar ve dijital platformlar almıştır. Adeta kutsal bir nesneye dönüşen bu araçlar, Z Kuşağının başta duygu ve düşünceleri olmak üzere hayalleri ve beklentilerini etkileyerek davranışlarında belirleyici/ yönlendirici bir güç olmuştur. Alandaki çalışmalarda da ortaya çıktığı gibi bu kuşağın hem içinde doğup büyüdüğü dünya hem de bu dünyanın sorunları farklılaşmıştır. Çünkü yeni yüzyılda modern sonrası bir toplumu inşa eden küreselleşme, postmodernizm, teknolojik devrimler ve bilişsel kapitalizm gibi toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşamı baştan sona değiştiren süreçler, en çok da yeni nesillerin duygu ve davranışlarını etkilemiştir. Bunun yanında küresel iklim değişikliği, ekolojik sorunlar, insansız hava araçları, sürücüsüz otomobiller, yapay zekâ ve sosyal medya ağlarını da bu değişimin bileşenleri olarak görmek mümkündür.

Bilgi teknolojileri içinde doğan yeni kuşağın tanımlayıcı bir özelliği de özgürlüğüne düşkün, benmerkezci, rekabetçi ve yaratıcı olmasıdır. Bunun yanında kolektif bütünlerden kopuk bireysel bir yaşamı tasvip etmeleri, gerçek yaşamda olduğu kadar sosyal medyada da görünür olmaya, olaylar karşısında ani tepkiler vermeye çalışmaları, sabırsız, kırılğan ve alıngan bir ruhsal yapıya sahip olmaları ama daha da önemlisi aile içinde son derece asosyal ve apolitik bir kişilik özelliği göstermeleridir. Arkadaş çevrelerini genellikle sosyal medya üzerinden oluşturan ve büyükleri, ebeveynleri tarafından eleştirilmekten, sorgulanmaktan hoşlanmayan bu kuşağın yaşadığı en önemli sorunlardan birisi de aile içinde kendisini yalnız hissetmesi, kendini ifade etmekten çekinmesi, genellikle ebeveynlerinin davranışlarını tutucu kimi zaman da gerici olarak nitelermeye çalışmasıdır. Kısacası yeni dünyanın teknolojik koşulları içinde dünyaya gelen Z Kuşağı, geleneksel aile ilişkilerinden farklı olarak küresel dünyanın ve kitle kültürünün etkisinde büyüdüğü ve farklı kuşaklarla aynı evde yaşadığı için gerek toplum gerekse aile içinde iletişimsizlik ve anlaşmazlık başta olmak üzere birçok sorun yaşayabilmektedir.

4 Araştırmanın Metodolojisi

4.1 Alt Başlık

Bu araştırmanın temel amacı, günümüz toplumunda aile içi ilişkilerde yaşanan değişimi, özellikle 2000 yılından sonra doğan ve literatürde Z Kuşağı olarak adlandırılan gençlerin aile kavramına ve kurumuna ilişkin düşüncelerini öğrenmek ve ailede gerek ebeveyniyle gerekse diğer aile üyeleriyle kuşak farklılığından dolayı yaşadıkları sorunları ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan diğer alt soru (n)lar da şunlardır: a) Değişen dünyada aile kurumuna ilişkin nasıl bir algı oluşmaktadır? b) Ailede kuşak çatışmasının temel neden (ler)i nelerdir ve bunlar nasıl açıklanabilir? c) Z Kuşağı hem değişen aile ilişkilerine hem de dönüşen aile değerlerine nasıl bakmakta ve yorumlamaktadır? d) Z Kuşağı aile içi ilişkilerde anne ve babalarıyla nasıl ve ne türden sorunlar yaşamaktadır?

4.2 Araştırmanın Önemi

Günümüzde yaşanmakta olan küresel değişimin genelde aile kurumuna özelde de aile içi ilişkilere etkisini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırma, iki açıdan önem arz etmektedir. Birincisi, alanda yapılan ilk örnek çalışma olması, ikincisi de anne baba ve çocuklar arasındaki iletişim ve ilişkileri mercek altına almak suretiyle aile içindeki genel anlaşmazlık konularını, aile üyeleri arasındaki değer ve tutum geliştirme biçimlerini ve kuşak çatışmasının nedenlerini araştırmasıdır. Bunun yanında içinde yaşadığı ve etkilendiği koşullar nedeniyle kendinden önceki kuşaklardan gerek duygu ve düşünce gerekse tutum ve değerler noktasında son derece farklı bir kimlik/duruş ortaya koyan Z Kuşağı, bugüne kadar yapılan çalışmalarda genellikle iş hayatına katılım biçimleri, başarı ölçütleri, sorun çözme yetenekleri ve girişimcilik eğilimleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dijital dünyanın içine doğmaları ve iletişim araçlarını yoğun bir biçimde kullanmaları nedeniyle kompakt ve hızlı

düşünebilen, kendini özgürce ifade etmekten çekinmeyen, şeffaf ve demokratik bir yaklaşımı benimseyen bu kuşağın iş hayatında olduğu kadar kamusal ve özel yaşamda da kurduğu ilişki biçimiyle ve olaylara yaklaşım tarzıyla da farklı bir duruş sergilediği söylenebilir. Dolayısıyla bu çalışmanın önemi, Z Kuşağının sözü edilen yanları dışında aile algısını ve aile içi ilişkilerinde yaşadığı sorunları bir alan araştırmasıyla ortaya koymasından kaynaklanmaktadır.

4.3 Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden amaçsal örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Nicel araştırma tekniklerinin aksine nitel araştırma, genellikle değişkenlerin saptanmasından ve bunlar arasında var olduğu düşünülen ilişkilerin belirli bir nedensellik ilişkisi içine oturtulmasından çok bir duruma veya olaya dahil olan aktörlerin algı ve bakış açılarının yorumlanmasını ve açıklanmasını içermektedir (Yıldırım -Şimşek, 2016: 57). Bunun yanında nitel teknikler, araştırmaya konu olan olaylara derinlemesine bakmayı, bireylerin duygu ve düşüncelerini anlamayı, tutum ve davranışlarını açıklamayı amaçladığı için betimleme ve yorumlamayı gerektiren konularda daha çok tercih edilmektedir. Amaçlı örnekleme de örnekleme seçilen kişilerin ya da objelerin, araştırmanın amaçlarına en uygun yanıt verebilecek birey ve objeler arasından seçilmektedir (Aziz, 2008: 55). Dolayısıyla bu çalışmada da Z Kuşağının aile algısını ortaya koymak hedeflendiği için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Buna göre araştırmanın evreni Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde okumakta olan tüm öğrenciler, örnekleme ise 8 erkek ve 8 kadın olmak üzere toplamda 16 fakülteden 16 öğrenciyle yapılan derinlemesine görüşmeler oluşturmuştur. Bu görüşmelerin ses kayıtları deşifre edilerek analiz edilmiştir. Makale için Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulundan 25.02.2021 tarih ve 22045 sayılı Etik Kurul İzin Belgesi alınmıştır.

4.4 Araştırmanın Bulguları

Birebir görüşmelerin yapıldığı çalışmada öncelikle örnekleme dahil olan katılımcılara ilişkin sosyo-ekonomik ve demografik veriler elde etmeye, ardından çalışmanın da temel konusunu oluşturan Z Kuşağının anne babalarıyla ve diğer aile üyeleriyle yaşadığı sorunların nedenleri üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler ve elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuş ve bu veriler kendi içinde farklı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Tablo.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Ekonomik ve Demografik Verileri

Sayı	Cinsiyet	Yaş	Doğum Yeri	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Ailenin Aylık Ortalama Geliri (TL)
1	Kadın	18	İl Merkezi	Bekar	Lisans 1.Sınıf	Asgari ücret
2	Kadın	16	İl Merkezi	Bekar	Lisans 2.Sınıf	3001-4000 arası
3	Kadın	19	İl Merkezi	Bekar	Lisans 3.Sınıf	Asgari ücret
4	Kadın	20	İl Merkezi	Bekar	Lisans 4.Sınıf	4001-5000 arası
5	Kadın	17	Büyükşehir	Bekar	Lisans 1.Sınıf	4001-5000 arası
6	Kadın	20	İlçe Merkezi	Evli	Lisans 2.Sınıf	Asgari ücret
7	Kadın	16	İl Merkezi	Bekar	Lisans 3.Sınıf	Asgari ücret
8	Kadın	18	Büyükşehir	Bekar	Lisans 4.Sınıf	6001 ve üzeri
9	Erkek	20	Büyükşehir	Bekar	Lisans 1.Sınıf	3001-4000 arası
10	Erkek	16	İlçe Merkezi	Bekar	Lisans 2.Sınıf	3001-4000 arası
11	Erkek	16	İlçe Merkezi	Bekar	Lisans 3.Sınıf	3001-4000 arası
12	Erkek	17	İlçe Merkezi	Bekar	Lisans 4.Sınıf	Asgari ücret
13	Erkek	19	İlçe Merkezi	Evli	Lisans 1.Sınıf	Asgari ücret
14	Erkek	17	İl Merkezi	Bekar	Lisans 2.Sınıf	4001-5000 arası
15	Erkek	19	İl Merkezi	Bekar	Lisans 3.Sınıf	6001 ve üzeri
16	Erkek	20	İl Merkezi	Bekar	Lisans 4.Sınıf	Asgari ücret

Katılımcıların tümü 2000 yılı ve sonrasında doğmuş olup, 8'i kadın, 8'i erkektir. Genellikle 16-20 yaş aralığında olan katılımcıların 8'i "il merkezi", 5'i "ilçe merkezi", 3'ü de "büyükşehir" doğumludur. Medeni duruma bakıldığında 20 ve 19 yaşlarında iki katılımcının evli diğerlerinin bekar olduğu görülmektedir. Örneklemin temsil özelliğini güçlendirmek için lisans programının her sınıfında bir katılımcı (öğrenci) araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların ailelerinin ortalama aylık gelirlerine bakıldığında 7'sinin "Asgari Ücret", 4'ünün "3001-4000 TL", 3'ünün "4001-5000 TL" ve 2'sinin de "6001 ve üzeri TL" bir gelire sahip olduğu görülmektedir. Tabloya genel olarak bakıldığında örnekleme dahil tüm öğrencilerin kentsel yerleşim birimlerinde doğdukları ve sosyo-ekonomik açıdan genellikle düşük gelirli ailelere mensup oldukları görülmektedir.

Tablo.2. Araştırmaya Katılanların Aile İçinde Anne ve Babalarıyla Yaşadıkları Sorunların/Çatışmaların Derecesi

	Anlaşmazlık Konuları	Nadiren	Bazen	Sıkça	Her Zaman	Hiçbir Zaman
1	Okul ve eğitimle ilgili konularda	1	3	4	8	-
2	Arkadaş seçimi konusunda	4	3	4	3	2
3	Siyasi ve ideolojik konularda	3	2	1	2	6
4	Dini inanç ve ibadetler konusunda	6	2	1	3	3
5	Evlilik ve eş seçimi konusunda	3	1	2	1	6
6	Karşıt cinsle arkadaşlık etme konusunda	3	1	5	6	1
7	Kılık kıyafet seçimi konusunda	2	2	3	7	1
8	Meslek seçimi konusunda	2	2	4	2	3
9	Akrabalık ilişkileri konusunda	4	-	4	7	1
10	Baş zamanı değerlendirme konusunda	6	3	2	3	1
11	Para harcama, harçlık ve tüketim konularında	1	2	2	9	2
12	Aile işlerinde yardımcı ol(a)mama konusunda	2	2	5	5	2
13	Aile içinde iletişim ve diyalog kuramama konusunda	1	4	8	2	2
14	Aile bütçesine katkı sunma ve iş bul(ama)ma konusunda	3	4	2	2	4
15	Aile içi şiddetten kaynaklı sorunlar konusunda	1	4	3	5	3
16	Aile ile ilgili sorunlara karşı kayıtsızlık konusunda	2	3	5	4	2
17	Aile değerlerine ve büyüklere saygı konularında	1	1	2	10	2

Tabloda araştırmaya katılanların gerek ebeveynleriyle olan diyalog ve iletişimlerinde gerekse günlük yaşam pratiklerinde, arkadaşlık ve akrabalık ilişkilerinde aileleriyle ne tür sorunlar yaşadıkları ve hangi konularda anlaşmazlık içinde olduklarını öğrenmek amacıyla sorulan sorulara katılımcıların, birbirinden oldukça farklı cevaplar verdikleri görülmektedir. Aynı zamanda araştırma örneklemini oluşturan kitlenin (Z Kuşağının) genelde aile kurumu özelde de kendi ailesi hakkındaki düşüncelerini de ortaya koyan bu tablo, bize üzerinde düşünmemizi gerektiren bazı önemli ipuçları/veriler de vermektedir. Örneğin daha geniş bir açıdan bakıldığında en başta dikkatimizi çeken hususun katılımcıların hem kendilerini ilgilendiren konularda hem de aile üyesi olmaktan kaynaklanan beklenti ve sorumluluklarda aile içerisinde bazı çatışmalar, gelgitler ve sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Bu anlamda yaşanan sorunları ve bu sor (u)nlara ilişkin cevapları şu alt başlıklar altında değerlendirmek/toplamak mümkündür.

4.4.1 Z Kuşağının Aile İçi İlişkilerde Yaşadığı Sorunlar

4.4.1.1 Okul ve Eğitim Hayatıyla İlgili Sorunlar

Araştırma verilerinden Z Kuşağının ebeveynleriyle anlaşmazlık içinde olduğu konuların başında "okul ve eğitimle ilgili hususlar" geldiği anlaşılmaktadır. Örneğin 16 öğrenciden 12'si bu konularla ilgili olarak aileleriyle farklı düzeylerde de olsa zaman zaman bazı problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu problemlerin ayrıntısına indiğimizde okul ve eğitim hayatının, öğrencilerin düşük gelirli aileleri ve ebeveynleri tarafından adeta bir kurtuluş/çıkış yolu olarak algılandığını/düşünüldüğünü görmekteyiz. Katılımcıların aşağıdaki ifadelerinden de anlaşılacağı

üzere aileler, bin bir güçlkle okuttukları öğrenciler (in)den yüksek bir beklenti içindeler ve okulu sadece bir eğitim ve öğretim yuvası olarak değil aynı zamanda gelecekte güvenceli bir işe sahip olmanın da yegâne yolu olarak tasavvur etmektedirler.

G-4: “Ailemle anlaşmazlık içinde olduğum tek konu dersler ve okul. Çünkü annem ve babam çok fazla ders çalışmadığımı ve başarısız olduğumu düşünüyorlar. Ne yalan söyleyeyim, bazıları gibi sabahtan akşama kadar da ders çalışmıyorum, çünkü sıkılıyor, daralıyorum” (16 yaşında, kadın).

G-5: “Bizde dersler ve okul konusu sorun oluyor. Çünkü ben Emel (abla, diş hekimliği 2.sınıf öğrencisi) gibi idealist değilim. Babam anneme bu kız niye hep dışarda diyor. Evde çalışsın, sonra ne olacak bu kızın hali diye söyleniyor” (20 yaşında kadın).

G-9: “Doğrusu ailede okul ve dersler konusu açılınca geriliyorum, strese giriyorum. Çünkü bizimkilere göre ben çok çalışmıyorum. Oysa başarısız olduğum tek dersim de yok” (19 yaşında, erkek).

G-10: “Okul ve ders konusunda ailem fazla baskıcı davranıyor” (17 yaşında, erkek).

G-11: “Aslında her konuda sorun yaşıyorum. Yok neymiş Gamze (komşunun kızı) öğretmen olmuş da sen ne olacaksın diyorlar. Annem bir türlü akrabalarımızın ve komşularımızın etkisinden çıkmıyor ki mübarek” (16 yaşında, kadın).

G-13: “Aynı zamanda çalışıyorum, en azından ilerde bir yeteneğim olur ve üniversitede okuyup boş kalacağıma bir işte çalışıp kendime bakmak daha mantıklı geliyor. Aileme göre de bu tam tersi...” (25 yaşında, erkek).

G-15: “Ailem özellikle de babam ders konusunda beni çok sıkıyor. Çünkü ona göre okul demek her şey demek, gelecek, iş, güç demek” (19 yaşında, erkek).

G-16: “Bizim ailede okul ve eğitim konuları hep tartışılır. Çünkü üniversite bitirmiş iki işsiz abim var. Babam çalışmadığımdan yakınıyor ama okusan ne olacak...” (17 yaşında, erkek).

4.4.1.2 Arkadaşlık İlişkileri, Kılık Kıyafet ve Tüketim Harcamalarıyla İlgili Sorunlar

Okul ve eğitim hayatı yanında Z Kuşağının anne babalarıyla yaşadıkları en önemli anlaşmazlık konularından biri de karşı cinsle arkadaşlık etme, kılık kıyafet seçimi ve tüketim alışkanlıklarıdır. Nitekim 16 öğrenciden 11’i “arkadaş seçimi”, 12’si “kılık kıyafet tercihi” ve 13’ü de “para harcama” konularında aileleriyle sıkça sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Görüşmelerde çoğu katılımcı, görece daha özgür bir ortamın olduğunu düşündükleri üniversite hayatında bile ailelerinin bireysel tercihlerine, yaşam biçimlerine özellikle de giyim kuşamlarına, arkadaşlık ilişkilerine ve harcamalarına karıştıklarını ifade etmişlerdir. Nitekim aşağıdaki ifadeler katılımcıların aileleriyle özel yaşamları hakkında ne tür sorunlar yaşadıklarını ortaya koyuyor.

G-1: “Ailemde özellikle annem hayatıma çok karışıyor. Okula gideceğim zaman kiminle gidiyorsun, ne yapıyorsun orda diye soruyor. Her akşam ona hesap vermek zorunda kalıyorum” (16 yaşında, kadın).

G-3: “Çok tutucu bir ailem var sürekli beni gözetliyorlar, arkadaşlarımı soruyorlar. Kız arkadaşım olduğunu söyleyemiyorum çünkü buna karşılar” (20 yaşında, erkek).

G-4: “Babamla sorunum yok da annem çok karışıyor bana. Makyaj yapmam, farklı elbiseler giymem rahatsız ediyor onu. Bunu neden giydin, çok açık bu, diye söylenir. Neymiş efendim konu komşu ne dermiş, büyük babam görmüş beni...” (19 yaşında, kadın).

G-7: “Hiç üniversite okuyormuşum havasında değilim. Dışarıya çıktığımda komşular bana bakıyor, laf ediyorlar, bu nereye gitti, yanındaki kim, neden geç geliyor. Niye siyah eşarp takmış gibisinden...ne bileyim sonra da üniversite okuyorsun diyorsun kendine” (21 yaşında, kadın).

G-8: “Bizde para konusu bazen sorun olabiliyor. Üniversite öğrencisinin sonuçta dışarıya çıkacaksın, bir yerde oturup arkadaşlarıyla yiyip, içeceksin. Tamam, hayat pahalı ama ailem de beni anlamıyor. Babama kalsa okula git gel kadar...” (20 yaşında, erkek).

4.4.1.3 Akrabalık İlişkileri, Aile İçi İletişim ve Aile Değerleriyle İlgili Sorunlar

Araştırmada dikkat çeken hususlardan biri de katılımcıların aileleriyle başta akrabalık ilişkileri olmak üzere aile üyeleriyle iletişim kurma, aile değerlerini önemseme ve aile büyüklerine karşı saygılı olmak gibi konularda sorunlar yaşadıklarını söylemiş olmalarıdır. Nitekim katılımcılardan 11'i akrabalarla, 14'ü diğer aile üyeleriyle yeterli iletişim ve diyalog kuramadıkları ve 13'ü de aile değerlerine ve büyüklere karşı saygılı davranmadıkları gerekçesiyle aileleri tarafından azarlandıklarını, yaşadıkları baskıdan dolayı anne babalarıyla kimi zaman tartışmak zorunda kaldıklarını ve anne babalarının çoğu zaman aile ilişkilerinde otoriter davrandıklarını ifade etmişlerdir. Aşağıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere katılımcılar farklı nedenlerden dolayı aileleriyle birçok konuda uzlaşmamaktadır.

G-1: *"Babamla sık sık sorun yaşıyorum. Neden mi, çünkü teyzem ve halalarım iki günde bir bize geliyorlar, ben de hoşlanmıyorum bundan, öğrenciyim sonuçta onlara yüz vermeyince de babam kızıyor"* (19 yaşında, kadın).

G-6: *"Çok konuşkan biri değilim, genelde akşam odama çekilir, dersimi çalışırım. Telefonla işlerimi hallederim. Ailem neden oturma salonuna, yanlarına gitmiyorum diye kızıyorlar. Sen hep odandasın, hiç çıkmıyorsun yüzünü görmüyoruz diyorlar. Hem ne konuşacağım ki onlarla, dünyalarımız farklı ama anlamıyorlar bunu"* (16 yaşında, Erkek).

G-13: *"Anneme kalsa her gün dayımlarda kalacağız. Oysa ben o ortamları hiç sevmiyorum çünkü sürekli dedikodu yapıyorlar. Ben de gitmek istemeyince annem azarlıyor"* (23 yaşında, kadın).

G-14: *"Benim ailemle yaşadığım en önemli sorun onlar gibi düşünmemem, onlar gibi hareket etmemem. Her konuda tartışırız. Babamın özellikle çok gelenekçi bir yapısı var, ne bileyim, eve geldiğinde kalkmamızı, elini öpmemizi, dışarıya çıkarken ondan izin almamızı istiyor. O eve gelince ben odama gidiyorum sonra bana saygısız diyor"* (20 yaşında, erkek).

G-15: *"Ailem her şeyeime karışır, saçlarıma, sakallarıma, giyinme tarzıma. Ya ben kendimi anlatamıyorum ya da onlar anlamıyorlar. Üstelik babam mühendis, annem hemşire, yani okumuş tipler ama iletişim kurmasını beceremiyorlar"* (20 yaşında, erkek).

G-16: *"Sorunum annem, geç uyumama bile karışıyor, daha ne diyeyim"* (16 yaşında, kadın).

4.4.1.4 Z Kuşağının Gözünden Anne Babaların Gençlerle Yaşadığı Sorunlar ve Nedenleri

Katılımcıların çoğu aileleriyle yaşadıkları sorunların temel nedeni olarak ebeveynlerinin diyaloga kapalı, kuralcı, tutucu, gelenekçi ve kendi çocuklarından sürekli itaat bekleyen bir dünya görüşüne sahip olmalarını göstermişlerdir. Nitekim 16 öğrenciden 13'ü anne babalarının kendilerini anlamadığını, anlamak için çaba harcamadıklarını, bazı öğrenciler de ailelerin eğitim düzeyinin düşük olması nedeniyle genç kuşaklarla iletişimin kurulmadığını belirtmişlerdir. Aşağıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere aynı koşullar içinde büyümemiş olan anne-baba ve çocuklar, doğal olarak dünya görüşleri, düşünce biçimleri ve tutum, davranışları da farklılaşmakta ve bu farklılıklar, aile içi ilişkilerde kimi zaman iletişimsizliğe kimi zaman da çatışmaya neden olabilmektedir.

G-2: *"Bence aileler çocuklarını çok fazla kuralcı yetiştiriyorlar. Oysa çocuklar gerektiği yerde ders, gerektiği yerde eğlenmek istiyorlar. Ama ebeveynler çocuklarına sınır koydukları için sorunlara yol açıyor. Bir de anne ve babalar bu zamanki çocukları kendi dönemlerine göre kıyashıyorlar ve bu yüzden de çocuklarını anlamıyorlar"* (25 yaşında, erkek).

G-3: *"Bir kere ailelerimiz çok geri kalmış. Babam liseyi bitirmiş her şeyi bildiğini zannediyor. Çok otoriter, dediğim dedik biri. Annem okula gitmemiş. Nasıl beni anlasınlar ki, sorun da burada yatıyor bence"* (22 yaşında, kadın).

G-6: *"Bir kere iletişimsizlik var. İkinci anne-babalar çocuklarını sürekli başkalarıyla kıyashıyorlar. Çocuğun yeteneğine göre değil kendi istedikleri gibi olmalarını istiyorlar. Çocukları belli bir kalıba sokmak istiyorlar. Hayal kurmaları engelleniyor. Aslında anne babalar çocuklarını anlamıyor değil, sadece işlerine geldiği gibi anlıyorlar. Yoksa çocuklar neden anlaşılmasın ki"* (19 yaşında, kadın).

G-10: “Çünkü aileler çocuklarını dinlemiyorlar ve onları bir şeyler yapmaya mecbur bırakıyorlar (17 yaşında, erkek).

G-12: “Ailelerimizde halen ataerkil bir kültür var. Baba ailede otoritedir. Her şeyi bildiğini sanır ve çocuklarından hep itaat ister. Mesela babamla tartıştığımızda hep ‘bizim zamanımızda böyle miydi? babamızın sözünden çıkmazdık’ der. Ama babamın anlamadığı şey, artık ne o zaman var ne de o insan tipi” (20 yaşında, erkek).

G-12: “Ailedeki sorunların temel nedeni ebeveynlerin empati kuramamalarıdır” (16 yaşında, kadın).

G-16: “Çünkü aileler, her şeyin değiştiğini, devrin değiştiğini anlamıyorlar” (21 yaşında, kadın).

5.4.1.5 Z Kuşağının Aile Algısı ve Aile Kurumuna Bakışı

Araştırmada günümüzün değişen toplumunda aile algısının Z Kuşağı tarafından nasıl görüldüğünü, aile içi rollerin, akrabalık ilişkilerinin ve ailevi değerlerin nasıl yorumlandığını anlamak üzere “Sizin için aile ne ifade ediyor?” şeklindeki soruya katılımcıların genellikle birbirinden çok da farklı olmayan ve daha çok geleneksel aile anlayışını yansıtan, ailenin önemini, değerini ve işlevini tekrarlayan cevaplar verdiklerini görmekteyiz. Ailenin toplumun temeli olduğunu vurgulayan katılımcılar, görüşmede aileyi değişime zorlayan dinamiklerin, süreçlerin ve ilişkilerin nedenleri üzerine düşünmek, konuşmak ve tartışmak yerine daha çok toplumun egemen aile anlayışını ve ortodoks bakışını ortaya koymaya çalışmışlardır. Nitelim bu anlayış ve bakışı şu ifadelerden çıkarabiliyoruz.

G-1: “Herkes için olduğu kadar benim için de aile herkesten ve her şeyden daha önemlidir. Aile, insanın sevincinde, üzüntüsünde hep yanında olmalıdır. Hiçbir karşılık beklemeden ve sorgulamadan...” (16 yaşında, kadın).

G-2: “Aile bana göre zor zamanımızda yanımda olan, herhangi bir menfaat içinde olmadan bizi koruyan ve bize değer veren çok önemli bir kurumdur” (19 yaşında, erkek).

G-3: “Ailem, benim yaşama sebebidir” (20 yaşında, kadın).

G-4: “Ailem, kendimi yalnız hissettiğim zaman yanımda oldukları için kendimi değerli hissetmemi sağlıyorlar ve bu yüzden de değerlidirler” (19 yaşında, erkek).

G-5: “Benim için aile bir liman gibidir. Ne kadar uzağa gidersen git her zaman oradadır. Her konuda ona sığınabilirsin. Senin en güçlü tarafındır, aile benim kırkçü dükkanımıdır ve her şeydir” (23 yaşında, kadın).

G-6: “Aile, bazen sorun, bazen kavga, bazen dayanışma, bazen en yakınım ve bazen de en uzağımdır” (20 yaşında, erkek).

G-7: “Ailem tek kelimeyle her şeyimdir” (22 yaşında, kadın).

G-8: “Bence aile sıcak bir yuvadır belki ama herkesi için değil. Çünkü bazen aile en soğuk yerdir birileri için, baskı, zorlama ve dayatma yeridir kimileri için” (20 yaşında, erkek).

6 Sonuç ve Değerlendirme

Aile günümüzde en fazla değişen, dönüşen kurumlardan biridir. Geleneksel tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişle başlayan bu değişim süreci, ailenin yüzyıllarca uhdesinde bulundurduğu birçok fonksiyonu yitirmesine neden olmuştur. İlk bakışta ailenin yükünü hafiflettiği düşünülen bu durum aslında onu ontolojik bir krizle karşı bırakmıştır. Zira ailenin toplumsal ve ideoloji işlevini budayan bu kriz, zaman içinde yaşanan sosyal ve ekonomik değişimle beraber daha da derinleşmiş ve ailenin geleceğiyle ilgili farklı tartışmaların yaşanmasına neden olmuştur. Bu tartışmalar iki farklı görüşü ön plana çıkartmıştır. Birinci görüşe göre geleneksel bir kurum olan aile hem yapısal hem de kurumsal açıdan maruz kaldığı saldırılar nedeniyle yok olma eşğine gelmiş, aile artık miadını doldurmuştur. Aksi görüşte olanlar ise yaşananları ailenin yok oluşuna değil, değişen koşullara uyum sağlamasına yormuşlardır.

Şayet bu tartışmaları ve sosyo-ekonomik değişimin aile üzerindeki kaçınılmaz sonuçlarını bir kenara bırakarak söylersek, aslında birçok kurum gibi ailenin de değişmesini doğal karşılamalıyız, ancak bu değişimin toplumun temel birimi olan ailenin yapısını, ilişkilerini, işlevlerini, değerlerini ve dolayısıyla geleceğini nasıl etkileyeceğini de sormamızı, sorgulamamızı gerektiriyor. Çünkü aile metnin kuramsal kısmında da tartışıldığı gibi sadece iki yetişkin insanın özel yaşamıyla sınırlanabileceğimiz veya mahrem bir ilişkiye indirgeyebileceğimiz bir konu değildir. Çiftlerin özel yaşamını ilgilendirdiği kadar toplumun ontolojik temelini oluşturan tarih, kültür, gelenek ve değerlerle de ilgilidir. Zira aile, sosyal düzeni tesis eden, toplumsal ve kültürel normları üreten, bireyi toplumsallaştıran ve dolayısıyla neslin devamını sağlayan yegâne kurumdur.

Ancak bu kurumun daha önce dikkat çekilmiş nedenlerden dolayı hem birey hem de toplum açısından eskiden olduğu gibi toplumun değer yargılarını, davranış kalıplarını ve dinsel normlarını üretmediğini, başta gündelik yaşantı olmak üzere hayatın birçok alanında varlığını sürdüren geleneğin devamını sağlayamadığını, erkek egemen ideolojiyi ve cinsiyet temelli kimlikleri besleyemediğini ama daha da önemlisi “toplumsallaştırma işlevini” ve “değer aktarıcı vasfını” yitirmeye başladığını görüyoruz. Aynı şekilde tüm dünyada boşanma oranlarının arttığını, evlenme yaşının yükseldiğini, evlilik oranının azaldığını, tek ebeveynli aile sayısının çoğaldığını ve doğurganlığın azaldığı gerçeğini de dikkate aldığımızda ailenin kaderi ve geleceği hakkında endişe duymamız mümkün görünmemektedir. Geleneksel olduğu kadar modern aile yapısının da artık eskisi kadar cazip görünmediği günümüzde “aile irtifa kaybediyor” tezi de gittikçe güçlenmektedir.

Aslında temel toplumsal birim olan ailenin serencamını anlatmaya dönük her bir girişim geleceğin toplumuna ışık tutmaya çalışır. Aynı şekilde dinamik bir kurum olan ailenin zaman ve mekân içerisinde değişimini ve bu değişimde hangi etkenlerin ve süreçlerin yer aldığını anlamaya çalışmak, son derece kırılabilir bir yapıya sahip olan aileyi yeniden sorgulamamızı ve üzerinde daha fazla düşünmemizi gerektirecektir. Bu minvalde aile içi ilişkilerin değişen doğasını ve seyrini kuşak farklılığı üzerinden okumayı deneyen bu çalışma, günümüz ailelerinin en önemli probleminin anne baba ve çocukları arasında yaşanan duygu, düşünce, tutum ve davranış farklılığından ve eski kuşağın genç nesiller üzerinde kurmaya çalıştığı tahakküm ilişkisinden kaynaklandığını ortaya koymaya çalışmıştır.

Çalışmada değişen aile ilişkileri içinde aynı zamanda Z Kuşağının da yetişme tarzını belirleyen temel referans kaynaklarının ki, -bunlar genellikle bilişim teknolojisi, internet ve sosyal medyadır- geleneksel toplumun değer yargılarından ki, -bunlar da çoğunlukla aile, komşuluk, akrabalık ilişkileri, din, cemaat ve mahalle kültürüdür- farklı olmasını, ebeveynlerin çoğu zaman çocuklarını anlayamamalarına, davranış kodlarına, söylem ve eylemlerine anlam verememelerine neden olduğu ortaya konulmuştur. Bu bağlamda Z Kuşağı üzerine yapılan bu araştırmanın iki önemli sonucundan söz etmek mümkündür. Birincisi, bir bütün olarak aile kurumunun geleneksel kimliğini, toplumsal alışkanlıkları ve rutinleri besleyen yapısını muhafaza etmesinin artık mümkün olmadığını ve aileye bu türden bir beklentiyle yaklaşmamak gerektiğini bilmek ikincisi de aile üyeleri arasında var olan ve yetişme tarzından kaynaklanan farklılıkları aile içi ilişkilerde çatışmanın kaynağı/nedeni haline getirmemek özellikle de ebeveynlerin çocuklarını/gençleri, kendi yetiştikleri dönemin koşullarıyla yargılamamak, onları suçlamamak ve yadırgamamak gerekiyor.

Araştırmada gençlerin, okul, eğitim, arkadaş seçimi, giyim-kuşam, tüketim, meslek seçimi ve boş zamanı değerlendirme gibi konularda ebeveynleriyle sorunlar yaşadıklarını belirtmeleri ve bu sorunların temel nedeni olarak da “iletişimsizliği” göstermeleri, aslında kuşaklararası var olan algı, anlayış ve bakış açısı farklılığının doğal bir sonucu olarak görmek ve değerlendirmek gerekir. Nitekim araştırmada da görüleceği gibi gençler genellikle aile içinde yaşanan çatışmalarda ebeveynlerini suçlamakta, ebeveynlerinin özel yaşamlarına müdahale etmelerinden hoşlanmadıklarını belirtmektedirler. Gençlere göre anne-babalar, çocuklarını kendilerine benzetmeye, onları kendileri gibi düşünmeye ve davranmaya zorlamaktadırlar ki, bu durum genellikle aile içi çatışmaların temel nedenini oluşturmaktadır.

Z Kuşağının en çok şikâyet ettiği husus, ebeveynlerin özel yaşamlarına müdahil olmaları ve sürekli ne yapmaları gerektiği konusunda direktifler vermeleridir. Bu tür tutum ve davranışlar karşısında gençlerin en çok dile getirdiği ifadeler; “sıkılıyorum”, “daralıyorum”, “nefes alamıyorum” ve “strese giriyorum” şeklinde olmuştur. Bu ifadeler, aynı zamanda Z Kuşağının bireysel özgürlüğüne ve özel yaşamına ne kadar düşkün olduğunu, anne babası dahi olsa bu konularda kendisine yöneltilen eleştirilere ne kadar kapalı olduğunu, baskıya ve dayatmaya karşı olduğunu, aile üyelerinin direktiflerine karşı tahammülsüz olduğunu, giyim-kuşamı başta olmak üzere gündelik yaşamındaki tercihlerine karışılmaması gerektiğini göstermesi açısından da son derece anlamlı ve önemlidir.

Buna göre karşımızda X kuşağından çok farklı düşünen ve davranan yeni bir kuşağın bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu kuşak, kendisinden önceki kuşaklardan birçok açıdan ayrılmaktadır. Bu ayrım noktalarından biri de Z Kuşağının gündelik yaşamın doğal seyri içinde karşılaşılan zorluklara karşı dirençli olmamaları, yaşanan sorunlar karşısında sabırsız ve hızlı sonuç almaya çalışmaları, anne babalarının dünya görüşlerini ve yaşam tarzlarını beğenmemeleri, teoride idealist olmalarına karşın pratikte realist davranmamaları, keyfiyetin ve hedonizmin ayrıcalığını yaşamaya çalışmaları, çok emek harcamadan çok fazla paraya, mülke sahip olmak istemeleri ve asosyal ve apolitik bir kimliğe sahip olmalarıdır. Bu ayrıcı özellikleri yanında Z Kuşağının bir diğer özelliği de başkaları tarafından sorgulanmaktan, eleştirilmekten ve denetlenmekten hoşlanmamasıdır.

Araştırmada gençlerin özellikle ailelerinin telkinlerine, nasihatlerine ve yönlendirmelerine maruz kaldıkları ve gizil bir dayatmayı içerdiğini düşündükleri bu tutum ve davranışları benimsemedikleri anlaşılmaktadır. Zira gençlerin birçoğu ailelerini bu konularda tutucu, baskıcı, anlayışsız ve hoşgörüsüz bulmaktadır. Gençlerin aileleri için “hayatıma çok karışıyorlar”, “çoğu zaman onlara hesap vermek zorunda kalıyorum”, “arkadaşlarımı araştırıyorlar”, “makyajıma, elbiseme karışıyorlar”, “para harcamama kızıyorlar” şeklindeki ifadeler, kuşak çatışmasının temelinde anne babaların aile içinde genellikle otorite kimi zaman da otoriter olma rolünü benimsemesinden çocukların ise buna karşı daha özgürlükçü bir tutum takınmasından kaynaklanmaktadır. Oysa çoğu zaman geleneksel ailelerde karşımıza çıkan bu tutum ve davranışlar aile üyeleri arasındaki özellikle de anne baba ile çocuklar arasındaki iletişimsizliğin temel nedeni de oluşturmaktadır. İletişimsizlik ise aile üyeleri arasında paylaşımı azaltan ve anlamayı ve anlaşılmayı zorlaştıran en önemli nedendir.

Kaynakça

- Allan, G. (2019). *The Sociology of the Family*. New York: John Wiley & Sons.
- Aziz, A. (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bales, F. R. & Parsons, T. (2007). *Family: Socialization And Interaction Process*. London: Routledge.
- Barry, P. N. (2012). *Modern Siyaset Teorisi*. Mustafa Erfoğan- Yusuf Şahin (Çev.). Ankara: Liberte Yayınları.
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş Toplum*. Yavuz Alogan (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2014a). *Siyaset Arayışı*. Tuncay Birkan (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bauman, Z. (2014b). *Yasa Koyucular ile Yorumcular* (Çev. K. Atakay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cheal, D. (2002). *The Family of Sociology*, London: Springer.
- Deniz, L., & Tutgun Ünal, A. (2019). *Sosyal Medya Çağında Kuşakların Sosyal Medya Kullanımı ve Değerlerine Yönelik Bir Dizi Ölçek Geliştirme Çalışması*. *Opus*, 11(18), 1025-1057. doi: DOI: 10.26466/opus.557240

Egri, C.P & D.A. Ralston. (2004). Generation Cohorts and Personel Values: A Comparison of China and the United State. *Organization Science*, 15, 210-220, aktaran, Gürbüz, S. (2015). Kuşak Farklılıkları: Mit mi, Gerçek mi? *İş ve İnsan Dergisi*, 2(1), 39-57.url: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/359260>

Freyer, H. (2014). *Sanayi Çağı*. Bedia Akarsu (Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Giddens, A. (1997). *Sosyoloji: Eleştirel Bir Yaklaşım*. İsmail Öğretir (Çev.). İstanbul: Birey Yayınları.

Giddens, A. (2000a). *Sosyoloji*. Hüseyin Özel- Cemal Güzel (Haz.). Ankara: Ayraç Yayınevi.

Giddens, A. (2000b). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. Osman Akinhay (Çevç). İstanbul: Alfa Yayınları.

Giddens, A. (2014). *Mahremiyetin Dönüşümü*. İdris Şahin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Gillies, V. (2003). *Family and Intimate Relationships: A Revies of the Sociological Research*. London: South Bank Univesity Press.

Gittins, D. (2011). *Aile Sorgulanıyor*. Tuna Erdem (Çev.). İstanbul: Pencere Yayınları.

Goody, J. (2004). *Avrupa'da Aile*. Serpil Arısoy (Çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.

Gürbüz, S. (2015). Kuşak Farklılıkları: Mit mi, Gerçek mi? *İş ve İnsan Dergisi*, 2(1), 39-57.url: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/359260>

İbn-i Haldun. (2018). *Mukaddime*. Süleyman Uludağ (Çev.). İstanbul: Dergâh Yayınları.

İnce, F. (2018). Z Kuşağının Girişimcilik Eğilimi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 105-109. doi 10.30794/pausbed.424969

Mannheim, K. (1922). *Structure of Thinking*, London: Routledge & Kegan Paul.

Paker Tükel, İ (2018). Y Kuşağı Temsilcilerinin Aile Algıları Üzerine Bir Analiz. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(1), 23-39.url: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/464767>

Sahlins, M. (2015). *Akrabalık Nedir, Ne Değildir?* İstanbul: Dipnot Yayınları.

Sarioğlu, B. E., & Özgen, E. (2018). Z Kuşağının Soysal Medya Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 1067-1081.url: https://www.sosyalarastirmalar.com/cilt11/sayi60_pdf/6iksisat_kamu_isletme_turizm/sarioglu_elifbasak.pdf

Sayın, Ö. (1988). *Aile Sosyolojisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Turner, B. S. (2014). *Klasik Sosyoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Wollstonecraft, M. (2018). *A Vindication Of The Rights Of Woman, With Strictures On Political*. İstanbul: Gece Kitaplığı.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Kaynak Gösterimi / Cite This Article

APA: Duman, M. Z. (2021). Üniversitede Okuyan Z Kuşuğunun Değişen Aile Algısı ve Aile İçi İlişkilerde Yaşadığı Sorunlar. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(1), 20-36.

Duman, M. Z. (2021). Üniversitede Okuyan Z Kuşuğunun Değişen Aile Algısı ve Aile İçi İlişkilerde Yaşadığı Sorunlar. *Journal of Sociological Context*, 2(1), 20-36.
